

KARADENİZ

2022 GELİŞMELERİ IŞIĞINDA
BÖLGESEL DEĞERLENDİRMELER

Editörler
ÖZGÜR TÜFEKÇİ
FEVZİ KIRBAŞOĞLU

KARADENİZ
TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
Stratejik Araştırma Merkezi

SAM

KARADENİZ

2022 GELİŞMELERİ IŞIĞINDA BÖLGESEL DEĞERLENDİRMELER

Editörler
ÖZGÜR TÜFEKÇİ
FEVZİ KIRBAŞOĞLU

KARADENİZ
TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
Stratejik Araştırma Merkezi

SAM

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI

Özgür Tüfekçi

Doç. Dr. Tüfekçi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Stratejik Araştırma Merkezi Müdürü ve Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesidir. Aynı zamanda, İngiltere merkezli bir düşünce kuruluşu olan CESRAN International'ın (www.cesran.org) kurucusu ve Genel Direktörüdür. Sheffield Üniversitesi'nden Uluslararası İlişkiler yüksek lisans derecesi ve Coventry Üniversitesi'nden Sosyoloji ve Uluslararası İlişkiler doktora derecesi almıştır. Başlıca araştırma alanları Avrasyacılık, Ulus İnşası, Milliyetçilik Teorileri, Jeopolitik Kuramlar ve Yükselen Güçlerdir.

Fevzi Kırbaoğlu

2015 yılında Atatürk Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezun oldu. 2019 yılında yüksek lisans öğrenimini Karadeniz Teknik Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı'nda tamamladı. 2021 yılından itibaren Karadeniz Teknik Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde Arş. Gör. olarak görev yapmayı sürdürmektedir.

KARADENİZ:

2022 GELİŞMELERİ IŞIĞINDA BÖLGESEL DEĞERLENDİRMELER

KTÜ-SAM Kitapları 3

www.ktu.edu.tr/sam

ISBN: 978-605-2271-60-5

© 2023 Karadeniz Teknik Üniversitesi Yayınları

1. Baskı: Aralık 2023, Trabzon

Kapak Tasarımı / Sayfa Düzeni

KTÜ Stratejik Araştırma Merkezi

Baskı: KTÜ Matbaası, TRABZON

Tel: 0462 377 21 43

Adres: KTÜ Yayınları Satış Bürosu

Tel: 0462 377 22 32

Üniversiteler Yayın yönetmeliğinin 6. maddesine göre bu eserin bilim ve dil bakımından sorumluluğu yazarlara aittir.

Bu eserin herhangi bir kısmının izinsiz ve kaynak gösterilmeden alıntılanması, internet sitelerinde yayınlanması, pdf ya da kitap şeklinde parayla satılması yasaktır. Aksi eylemde bulunanlar telif hakları yasaından doğan tüm yükümlülükleri peşinen kabullenmiş sayılırlar.

KARADENİZ:

2022 Gelişmeleri Işığında Bölgesel Değerlendirmeler

Editörler: Özgür Tüfekçi & Fevzi Kırbasoğlu

İçindekiler

TAKDİM	8
1. BÖLÜM: Bölge Ülkelerinin 2021 Görünümü	
Girişimci ve İnsani Dış Politika Işığında Türkiye: 2022.....	13
RUKİYE PATAN	
Barış ve Çatışma İkileminde Çözüm Arayan Azerbaycan: 2022.....	48
HÜLYA KINIK	
Bulgaristan için Zorlu 2022 Yılı: Ukrayna Savaşı ve İç Politikada Çalkantılar	72
VAHİT GÜNTAY	
2022 Gelişmelerinin Ermenistan İç ve Dış Politikasına Yansımaları	94
MUHARREM BAYRAK	
Batı ile Birleşme Sürecinde Gürcistan: 2022.....	136
HASAN YILMAZ	

Savaşın ve Ekonomik Krizin Gölgesinde Moldova: 2022 .. 182

NÜKHET GÜNTAY

Tarihin Etkisinde, Savaşın Sınırında Romanya: 2022 211

EDA TUTAK

2022 Ukrayna Savaşı Sonrası Rusya: İç-Dış Politikada ve
Ekonomi Alanındaki Değişimler 247

MELTEM HASANÇEBİ ve FEVZİ KIRBAŞOĞLU

Ukrayna'da Direnişin Bir Yılı: 2022 285

ADNAN SEYAZ

Yunanistan: 2022 315

GÖKHAN ÖÇALAN

2. BÖLÜM: Uluslararası Aktörler ve Geniş Karadeniz Havzası

ABD'nin Karadeniz Politikası, 2022: Amerikan İstisnacılığı
Üzerinden Bir Okuma 354

MURAT ÜLGÜL

NATO'nun Geniş Karadeniz Havzasındaki Rolü 386

KEMAL GÖKÇAY ve MURAT ÇEMREK

Karadeniz Havzasının Güvenliğinde Çin'in Rolü: Türkiye ile
Olası İş Birliği Unsurlarının Etkisi 406

MÜGE YÜCE

Avrupa Birliği'nin Doğu Ortaklığı Politikası: 2022
Gelişmeleri Işığında Bir Değerlendirme 425

FEVZİ KIRBAŞOĞLU ve MELTEM HASANÇEBİ

3. BÖLÜM: Geniş Karadeniz Havzasında Sınırşan Sorunlar

2022 Rusya-Ukrayna Savaşı'nda Rol Alan Muharip Devlet
Dışı Aktörlerin İncelenmesi 448

AHMET ATEŞ

Geniş Karadeniz Havzasında Sınır Aşan Sorunlar: Avrupa
Enerji Krizi 469

ANIL ÇAĞLAR ERKAN ve AYÇA EMİNOĞLU

Rusya Federasyonu'ndaki Kısmi Seferberlik Kararı: İş
Dünyası ve İnsan Kaynakları Yönetimi Açısından Bir
Değerlendirme 516

MUHAMMET NEGİZ ve NİMET KALKAN

YAZARLAR 569

TAKDİM

Karadeniz: 2022 Gelişmeleri Işığında Bölgesel Değerlendirmeler yayın serisi üçüncü yılında hem bölgesel hem de küresel gelişmelere odaklanarak bölge ile ilgilenen araştırmacılar için bir başvuru kaynağı olma hedefini bu yılda devam ettirmekte.

Oldukça yoğun gündem içerisinde çok büyük bir emeğin ürünü olarak sizlerle buluşan ve 2022 yılının değerlendirmesini içeren eserimizde birbirinden değerli yazarlarımız çalışmalarını uzmanlıkları çerçevesinde sunarken analitik yaklaşımlarıyla birbirini tamamlayan bölümlerle kitaba bütüncül bir perspektif katmaktadırlar.

2022 yılında Karadeniz Havzasındaki gelişmelerin ele alındığı bu kitapta on yedi makale yer almaktadır. Üç bölümden oluşan kitabımızın ilk bölümünde havzadaki ülkelerden onunun 2022 yılında yaşadıkları süreçler masaya yatırılırken; ikinci bölümde uluslararası aktörlerin havzaya yaklaşımları ele alınmıştır. Üçüncü bölümde ise nispeten daha bağımsız makalelerle Karadeniz havzası farklı açılardan incelenmekte ve okuyucuya ilk iki bölümdeki makaleleri analitik olarak birleştirebilecekleri alan sunulmaya çalışılmaktadır.

Birinci bölüm Rukiye Patan'ın Türkiye'nin iç ve dış politika alanında ve ekonomik kapasitesinde önemli gelişmelerin gerçekteştiği bir yıl olan 2022'yi değerlendirdiği "*Girişimci ve İnsani Dış Politika Işığında Türkiye: 2022*" başlıklı çalışma ile başlamaktadır. Akabinde Hülya Kınık Azerbaycan'ın 2022 yılında genel görünümü üzerine bir çerçeve sunma amacı

taşıyan “Barış ve Çatışma İkileminde Çözüm Arayan Azerbaycan: 2022” makalesi; Vahit Güntay “Bulgaristan için Zorlu 2022 Yılı: Ukrayna Savaşı ve İç Politikada Çalkantılar”; Muharrem Bayrak “2022 Gelişmelerinin Ermenistan İç ve Dış Politikasına Yansımaları”; Hasan Yılmaz “Batı ile Birleşme Sürecinde Gürcistan: 2022”; Nükhet Güntay “Savaşın ve Ekonomik Krizin Gölgesinde Moldova: 2022”; Eda Tutak “Tarihin Etkisinde, Savaşın Sınırında Romanya: 2022”; Meltem Hasançebi ve Fevzi Kırbaşoğlu “2022 Ukrayna Savaşı Sonrası Rusya: İç-Dış Politikada ve Ekonomi Alanındaki Değişimler”; Adnan Seyaz “Ukrayna’da Direnişin Bir Yılı: 2022”; Gökhan Öçalan “Yunanistan: 2022” başlıklı makaleleriyle havza ülkelerini ele almaktadırlar.

İkinci bölümde ise havzanın dışındaki aktörlerin havza ülkelerine yaklaşımları ve politika oluşturma süreçleri Murat Ülgül’ün “ABD’nin Karadeniz Politikası, 2022: Amerikan İstisnaçlığı Üzerinden Bir Okuma”; Kemal Gökçay ve Murat Çemrek’in “NATO’nun Geniş Karadeniz Havzasındaki Rolü”; Müge Yüce’nin “Karadeniz Havzasının Güvenliğinde Çin’in Rolü: Türkiye ile Olası İş Birliği Unsurlarının Etkisi” ve Fevzi Kırbaşoğlu ve Meltem Hasançebi’nin “Avrupa Birliği’nin Doğu Ortaklığı Politikası: 2022 Gelişmeleri Işığında Bir Değerlendirme” başlıklı makaleleriyle incelenmektedir.

Son bölümde ise ilk iki bölümdeki makaleleri tamamlayıcı ve birleştirici olarak Ahmet Ateş “2022 Rusya-Ukrayna Savaşı’nda Rol Alan Muharip Devlet Dışı Aktörlerin İncelenmesi”; Anıl Çağlar Erkan ve Ayça Eminoğlu “Geniş Karadeniz Havzasında Sınır Aşan Sorunlar: Avrupa Enerji Krizi”; Muhammet Negiz ve Nimet Kalkan “Rusya Federasyonu’ndaki Kısmi Seferberlik Kararı: İş Dünyası ve İnsan Kaynakları Yönetimi Açısından Bir Değerlendirme” makaleleriyle elinizdeki eserin tamamlanmasını sağlamışlardır.

Yıllık mahiyetinde hazırlanan çalışmanın bu sayısının yayımlanması hususunda yazılarıyla katkıda bulunan değerli yazarlarımıza ve kitabımıza teveccüh gösteren saygıdeğer okurlarımıza teşekkür ederiz.

DOÇ. DR. ÖZGÜR TÜFEKÇİ
KTÜ-SAM Müdürü

ARŞ. GÖR. FEVZİ KIRBAŞOĞLU
KTÜ-SAM Araştırmacı

Trabzon - Ekim 2023

Bölge Ülkelerinin
2022 Görünümü

1. BÖLÜM

UKRAYNA'DA DİRENİŞİN BİR YILI: 2022

Adnan Seyaz

[Dr. Öğr. Üyesi, Kırklareli Üniversitesi]

Giriş

2014 yılı başlarında Rus destekli ayrılıkçı güçlerin harekete geçmesiyle Ukrayna'dan bağımsızlığını ve sonra da bir referandumla Rusya'ya katılma kararını ilan eden Kırım, Putin'in imzaladığı kararnamelerin parlamentodan da geçmesiyle resmen Rus topraklarına katılmış oldu. Nüfus kompozisyonu, siyasi manevralar ve Ukrayna'nın ani tepki verememesi sonucunda hızlı bir şekilde ve büyük kıyımlara yol açmadan gerçekleşen bu karar, aslında açık bir şekilde gerçekleşen Rus işgaliydi. İzleyen dönemde Ukrayna'nın Rusya'ya karşı koyacak şekilde harekete geçmemesi ve ABD liderliğindeki Batı Dünyasının hazırlıksızlığı Kırım'ın işgalinin seyredilmesi ile sonuçlandı. Rusya'ya uygulanan yaptırımlar kısa vadede sonuç getirecek adımlar değildi.

2022 yılının 24 Şubat'ında ise bu sefer bizzat Rus askerlerinin Ukrayna sınırını geçmesi ile Rusya, her tür askeri aracı kullanarak resmen ilan etmediği bir savaş başlattı. "Özel askeri operasyon - spetsial'naya voyennaya operatsiya" (Ministerstvo oborony Rossiyskoy Federatsii, 2023) adıyla yürüttüğü bu askeri hamle Rus nüfusunun çoğunlukta olduğu ya da azımsanmayacak seviyede olduğu Ukrayna'nın doğu vilayetlerinin yanı sıra başkent Kiev'in günler içerisinde kuşatılmasına kadar vardı. Dolayısıyla bu askeri girişimin açık ve net bir şekilde Ukrayna'nın işgali ve başkentini ele geçirilerek çok kısa bir sürede ülke idaresinin devralınmasını hedeflediği

çok açıldı. Doğu vilayetlerinde işgal girişiminin yerel Rus yanlısı güçlerin desteğiyle hızlı ilerlemesi Kiev üzerindeki baskıyı artırsa da başkent çevresindeki çatışmaların uzaması ile Rusya'nın için bu girişiminin beklediği kadar kolay olmayacağı çok geçmeden anlaşıldı.

24 Şubat'ta işgal girişiminin başlaması, Rusya'nın böyle bir şeye kalkışmayacağını savunanların argümanlarını boşa çıkardığı gibi, Kiev'in direnişi sürdükçe başkentten birkaç gün içinde düşeceği argümanını da yıkmış oldu. Bir kez savaş başladığında artık hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağı tekrar görüldü. Bu bölümde, Rus askeri yığınakları ile çevrelenen Ukrayna'nın önce Ocak ve Şubat'ın bir kısmında işgal tehdidi altında daha sonra da işgal altında geçirdiği 2022 yılı değerlendirilecektir. Ukrayna halkının yaşananlara tepkisi, Ukrayna-Rusya çatışmaları ve haritada yaşanan değişiklikler, Ukrayna'ya gerçekleştirilen askeri destek ve sivil yardımların yanı sıra Rusya'ya uygulanan uluslararası yaptırımlar da analiz edilecektir. Ukrayna'da yaşanan savaşa doğrudan etki eden NATO ve AB gibi yapıların rolü ile kendisini Rusya'nın karşısında konumlandıran ABD'nin Ukrayna savaşına etkisi değerlendirilecektir. Türkiye'nin savaş boyunca jeopolitik özelliklerini kullanarak kendisini konumlandırması da incelenecektir.

Ukrayna İç Politikası: Savaş, Göç ve Artan Rus Karşıtlığı

Eski bir komedyenken siyasete girerek oligarşi karşıtı, Rus işgaline karşı Ukrayna toprak bütünlüğü vurgusu yapan ve demokratik bir Ukrayna'yı savunan Zelenski, Nisan 2019'da %73 gibi dikkat çekici bir oy oranıyla Ukrayna Devlet Başkanı seçilmiştir. Halkın Hizmetkârı adlı zayıf örgütlenmiş partisi ile kısa sürede parlamento seçimlerinde de çoğunluğu elde etmiştir. Kırım işgal altında ve ülkenin doğu ile güney doğusunda çatışmalar devam ederken iktidara gelen Zelenski'nin odak noktası, kaçınılmaz bir şekilde iç siyaset ile iç içe geçen Rusya ile çatışmalar olmuştur.

İktidarının daha ilk bir yılı dolmadan hemen önce Ukrayna'da kurulacak demokratik düzene dair umut vaat eden faaliyetleri durduracak şekilde başbakanı ve yargı alanındaki önemli isimleri değiştirdiği kararları ile Zelenski, halk desteğinin önce %50 daha sonra da %30'lara kadar düşmesine sebep olmuştur. Ekim 2020'de yerel seçimlerde Zelenski'nin yaşadığı hayal kırıklığı, izleyen dönemde 2014 Maidan Devrimi ile elde edilen kazanımları da tehlikeye atmıştır. Bu kapsamda yerel yönetimlere yetki devrinin sekteye uğraması, yargı alanında seçici davranıldığına işaret eden seçici kararlar, Putin'le yakın ilişkisi ile tanınan Viktor Medvedçuk'un partisi *Muhalefet Platformu-Yaşam İçin*'in ülkenin güneydoğusunda desteğini artırmasını da içeren bir dizi gelişme Zelenski'den beklentileri olanlar arasında hayal kırıklığı yaratmıştır (Donner, Hartmann, Härterich, & Steinkamp, 2022). Ukraynalı tarihçi Yaroslav Hritsak, bu kapsamda 2014'te yaşanan Maidan olaylarının bir devrim olduğunu ancak bu devrimin "heklendiğini" belirtmekte ve ülkenin sürekli bir devrim sürecinde olduğunu söylemektedir (Musayeva & Kryhel, 2020).

Görev başında henüz bir yılını doldurmadan seçim öncesi vaatlerinden uzaklaşan Zelenski, 2022 yılına girilirken popüleritesini kaybetmiş bir liderdir. Hritsak'ın deyişiyle sürekli bir devrim halindeki ülkesinde 24 Şubat 2022 tarihi itibarıyla Rusya ile yaşanan silahlı sürtüşmeler çatışma olmaktan çıkmış ve resmen Rus işgaline dönüşmüştür. Bu andan itibaren Ukrayna iç siyaset gündeminde en üst sıralarda yer alan yolsuzlukla mücadele, ulusal sağlık sistemi reformu, Covid-19 pandemisi, oligarşi ile mücadele ve Donbas'ta çatışmalar başlıkları arka plana düşmüştür. Ülkenin bir numaralı sorunu toprak bütünlüğüne tecavüz anlamına gelen Rus askerlerinin sınırı geçerek işgale başlamasıdır (st. Julian-Varnon, 2022).

İşgal öncesinde iç siyasette ağırlığını korumak için önceki Başkan Petro Poroşenko ile mücadeleye girişip kendisine suçlamalar yönelten Zelenski, Poroşenko'nun yargı önünde

kendini savunmak için ÷lkeye dönmesi ile beklediğinden daha sert bir karşılık görmüştür. Bu sırada başlayan işgal ile birlikte Batı medyasında oldukça dikkat çeken açıklamaları ile Rusya ile savaşta 2014-2019 arasındaki duruşunu öven açıklamalar yapan Poroşenko, kendi konumunu güçlendirmiştir. Ukrayna devlet başkanlığı için seçim yılı olan 2024'e çok fazla bir zaman kalmamışken işgal öncesi Zelenski'nin popülaritesi de aşağı yönlü hareket etmiştir (st. Julian-Varnon, 2022). İşgalin başlaması ile birlikte Kiev'in kuşatılması ve Zelenski'nin başkent savunulurken sergilediğı duruş, onu Ukrayna halkının lideri olarak Rusya işgaline karşı direnen görevinin başında bir lider konumuna yerleştirmiştir. Dünya medyasının ilgisini kullanmasını bilen Zelenski, işgal ile ilgili özellikle Batı medyasından birçok yayın kuruluşunun canlı yayınına katılarak konumunu pekiştirmiştir.

Ülkede 2001 yılından beri kapsamlı bir nüfus sayımının yapılamadığı, Turuncu Devrim (2004) ve Maidan Devrimi (2014)'nin yarattığı karmaşa ve iktidar değişiklikleri düşün÷ldüğünde iç siyasi hayatın normalleşmesi hayli zordur. Kırım ve daha sonra da ÷lkenin doğu ve güneydoğusunun işgal altına alınması, silah altına alınabilen nüfus haricinde yaşlı, çocuk ve kadın nüfusun ÷lke içinde yer değiştirmesi ya da komşu ÷lkelere sığınması, 2024 seçimlerinin sağlıklı şartlarda yapılmasını engelleyecek gibi görünmektedir. Ancak, ÷lkede işgalin hemen öncesinde ve işgal sonrasında alınabilen veriler göstermektedir ki Rus işgal tehdidi ve fiili işgal, Putin iktidarının iddialarının aksine Ukrayna halkı ile Rusya arasındaki bağları zayıflatmıştır.

İşgal altındaki ÷lkede yüz yüze görüşmelerle elde edilen verilere¹ dayanan Lutsevich'in ifadelerine göre, 2021 yılı Şubat ayında %65 civarı olan NATO'ya katılım onayı işgal girişimi sonrası Mayıs

¹ Bahsi geçen veriler 7-15 Mayıs 2022 tarihleri arasında Ukrayna'nın batısında bulunan 7 ve merkezinde yer alan 4 şehirde toplamda 1000 kişiyle görüş÷lerek elde edilmiştir.

2022'de %75'e dayanmıştır. Herhangi bir bloğa mensup olunmaması gerektiğini düşünenler ise işgalin başladığı tarihte %20 civarı iken savaş sonrası %2'lere kadar düşmüştür. Yine de herhangi bir bloğa mensup olmadan yabancı devletler tarafından güvenliği garanti altına alınmış bir Ukrayna'yı savunanların oranı %0'dan %12'ye kadar çıkmıştır (Lutsevych, 2022).

Çatışmaların yaşandığı ve cephe hattına yakın olan Dnipro, Zaporijya ve Poltava'da gerçekleştirilen ve yaşanan savaş şartlarına yönelik iyimserliğin nesiller arası seyrini ölçen bir çalışmaya² göre ise daha yaşlı nüfusun müzakerelerle savaşın sonlanmasına daha olumlu baktıkları tespit edilmiştir. Yaşlı nüfus müzakereler yoluyla savaş sonlanırken toprakların bir kısmından vazgeçilmesine olumlu bakmaktadır. Daha genç olan nüfus ise işgal altındaki toprakların geri alınması konusunda daha iyimserdir. Korostelina ve Toal, bu durumu daha yaşlı nüfusun SSCB geçmişi algısına ve Rus hükümeti ile halkına yönelik korkularının yanı sıra Rusya'nın Ukrayna'yı tamamen işgal altına alma hedefinden vazgeçmeyeceği inancına sahip olmaları ile açıklamaktadır (Korostelina & Toal, 2022). Sonuçta ülkedeki Rus işgali, iç siyaset tartışmalarının köklü bir şekilde değişmesine sebep olmuş ve Rus kontrolüne alınmayan bölgelerde Rus karşıtlığının net bir şekilde arttığı görülmüştür.

Savaştan etkilenen ve başka ülkelere sığınamayarak ülkede kalmaya devam eden nüfusun hayata tutunmasını sağlayan ise ülkeye yapılan yardımlar olmuştur. Başta komşu ülkeler olmak üzere Türkiye dahil birçok ülke yardım konvoyları ve başka birçok yöntem ile Ukrayna halkına ulaşmıştır.

² Çalışma kapsamında yerli veya yerinden edilmiş 1800 kişi ile görüşülmüştür. Nesil ayrımları 1- Sovyet nesli (60+), 2- Geçiş nesli (45-59 yaş), 3- Sovyet sonrası nesli (30-44 yaş) ve 4- Genç nesil (18-29 yaş) olarak belirlenmiştir.

Ukrayna'ya Yardımlar, Rusya'ya Yaptırımlar

Rus askerlerinin Ukrayna sınırını geçerek hem Rus yoğunluklu nüfusun olduğu bölgelere hem de başkent Kiev'e yürümesi dünya siyaseti bakımından yeni ve zorlu bir sürecin başlangıcı anlamına gelmektedir. Bir taraftan saldırgan bir otoriter liderin durdurulması hatta benzerlerinin de caydırılması gerekiyor, diğer taraftan ise dünya siyasetini daha riskli hale getirecek nükleer savaş tehlikesinin bir seçenek olarak masaya gelmesini engellemek gerekiyordu. Bu kapsamda ABD veya diğer NATO üyelerinden herhangi birinin veya bütün bir ittifakın Rusya'ya cevap vermesi nükleer bir savaşa yol açacağından bu seçenek masa dışında bırakılmıştır. Bu bağlamda, sert yaptırımlar ve Ukrayna'ya yapılacak yardımlar en uygun seçenek olarak masada belirmiştir.

Birçok ülke Rusya'nın başlattığı "askeri operasyonu", haksız bir saldırı ve saldırılan ülke tarafından da provoke edilmemiş bir işgal olarak tanımladı. Resmi hamle ise 2 Mart 2022'de BM Genel Kurulu'nda 5'e karşı 141 oyla³ alınan kararla Rusya'nın Ukrayna'dan "derhal, tamamen ve şartsız olarak" çekilmesini talep etmesi ile yapıldı. Yıl sonuna doğru yapılan bir başka BM Genel Kurulu oylamasında ise çok benzer bir oy kompozisyonu ile (5'e karşı 143 oy) Rusya'nın Ukrayna topraklarının bir bölümü olan bazı bölgeleri kendi topraklarına katması kararı "uluslararası hukukta hiçbir geçerliliği yoktur" ibaresi ile reddedildi (Welt, 2022).

ABD, Avrupa Birliği, İngiltere, Norveç ve İsviçre ile Yeni Zelanda, Japonya, Güney Kore, Kanada ve Avusturalya Rusya'ya çeşitli yaptırımlar uygulamaya başladılar. Burada bahsedilen diğer ülkelerin yaptırımları, büyük oranda ABD yaptırımlarının aynısıdır. Savaşın başladığı dönemde en dikkat çeken yaptırımlardan biri Almanya'nın Kuzey Akım II boru hattına

³ Çin ve Hindistan'ın da aralarında bulunduğu 47 ülke ise bahsi geçen oylamada ya çekimser kaldı ya da oy kullanmadı.

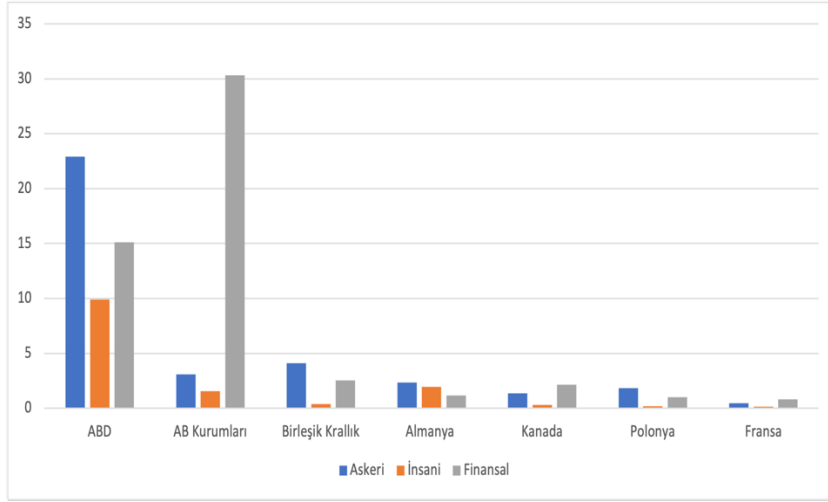
lisans vermesi sürecini askıya alması oldu (Oltermann, 2022). Ayrıca Rusya'nın 10 önemli finansal kurumunun SWIFT (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication) hizmetlerinden yararlanmasının durdurulması da tüm dünyada yankılanan ve Rusya ile yapılacak işlemleri hayati derecede ilgilendiren bir yaptırım olarak kayda geçti (Prescott, 2022).

Yıl sonuna gelindiğinde Rusya askeri açıdan bazı noktalardan geri çekilse de hedeflerinin eninde sonunda gerçekleşeceğini belirtmiştir. Rusya'nın geri adım atmaması üzerine Avrupa Birliği 5 Aralık 2022'de bu ülkeden petrol ithalatını büyük ölçüde yasaklamıştır. Yine AB ve ABD, yaptırımlara katılan diğer ülkelerle birlikte Rusya'dan alınacak petrolün variline 60 dolar tavan fiyat uygulaması getirmiş, bu fiyatın üzerinde yapılan işlemlere ve denizyolu taşımacılığına da izin vermeyeceğini belirtmiştir (Strupczewski, 2022). Bunlara ek olarak ABD, Rusya'nın ülkedeki varlıklarına, uluslararası ticaretine ve bazı birimler ile kişilere yönelik yaptırımlar açıklamıştır.

Bu yaptırımların yanı sıra Ukrayna başta olmak üzere savaştan etkilenen diğer ülkelere de yardımlar yapılmaya başlanmıştır. Kongre Araştırma Servisi'nin verilerine göre 2022 ve 2023 için Ukrayna'ya ayrılan ek ödenek miktarı Aralık 2022 itibariyle 66 milyar doları aşmaktadır (Welt, 2022). Rusya'nın Şubat 2022'de askeri işgale başlamasından çok önce Ukrayna'ya yapılan yardımların altyapısı zaten oluşturulmuştu. NATO-Ukrayna ilişkilerinin gelişimi ve ülkenin NATO'ya üyelik süreci içerisinde aldığı yardımlar askeri eğitimden teçhizat yardımına kadar varan bir boyutta gerçekleşiyordu. Özellikle 2014 baharında Kırım'ın ilhaki ile birlikte Ukrayna'ya yapılan yardımlar farklı bir boyuta evrilmişti. Markedonov'un 2014-2019 yılları arasında ABD'nin Ukrayna'ya ulaştırdığı askeri destek, insani yardım ve bazı öncelikli sektörlerin desteklenmesi faaliyetlerini analiz ettiği makalesi, Rusya'nın eski Sovyet coğrafyasında artan etkisinin işgal öncesinde de önlenmeye çalışıldığını ortaya koymaktadır (Markedonov, Silaev, & Neklyudov, 2020).

Savaşın başladığı tarihten 2022 yılı Kasım ayı sonuna kadar toplanan ve 7 Aralık'ta yayınlanan verilere göre AB kurumlarından yaklaşık 3 milyar avro askeri yardım, 1.5 milyar avro insani yardım ve 30 milyar avrodan fazla finansal yardım yapılmıştır. AB kurumlarını, Birleşik Krallık, Almanya, Kanada, Polonya ve Fransa izlerken tahmin edileceği üzere en fazla yardımı ABD yapmıştır. 23 milyar avro askeri yardım, 10 milyar avro insani yardım ve 15 milyar avro kadar da finansal yardım ile ABD ilk sırada yer almaktadır. Türkiye bu listede 64 milyon dolar askeri yardım ile yer almaktadır (Antezza et al., 2022).

Grafik 1. Ukrayna'ya Askeri, İnsani ve Finansal Hükümet Yardımları

Kaynak: (Antezza et al., 2022).

Kasım 2022 itibariyle Ukrayna'ya yapılan yardımlar dikkate alındığında finansal alanda en fazla yardımın AB kurumlarından geldiği görülmektedir. Askeri ve insani alanda ise en fazla yardımın ABD'den geldiği göze çarpmaktadır. Bir diğer dikkat çekici ayrıntı ise Brexit süreci ile AB dışında kalan Birleşik Krallık'ın askeri yardımlar alanında ABD'den sonra ikinci sırada yer alması ve AB kurumlarının bu seviyenin de altında bir askeri yardım yapmış olmasıdır. Yine finansal yardımlar alanında da

Birleşik Krallık'ın ABD ve AB'den sonra en fazla yardım yapan ülke konumunda olduğu da gözlerden kaçmamalıdır.

Askeri teçhizat bakımından yılın en dikkat çeken açıklaması yıl sonunda ABD'den gelmiştir. 21 Aralık'ta yaklaşık 2 milyar dolar değerindeki Patriot hava savunma sistemi bataryalarının Ukrayna'ya ulaştırılacağı açıklanmıştır. Bu bataryaların Polonya sınırında konuşlandırılması beklenmektedir. Rus hava saldırılarına karşı kalkan olacak sistem, Rusya'yı engellemesinin yanı sıra ABD ve Rusya'yı tekrar karşı karşıya getirme ihtimali bakımından çok önemli bir gelişmedir. Savaş başlamadan önce yaklaşık 250 adet S-300 hava savunma sistemi bulunduran Ukrayna'ya eski Sovyet ülkelerinden ve Slovakya güzergahı üzerinden yenileri temin edilmiştir. Bunların yanı sıra ABD tarafından Nasams (National Advanced Surface-to-Air Missile System) ve Birleşik Krallık tarafından da Starstreak sistemleri ulaştırılmıştır (Brown, Horton, & Ahmedzade, 2022).

ABD ve diğer bazı Avrupa ülkeleri uzun menzilli Himars roketlerini, ABD ile birlikte Kanada ve Avustralya yüzden fazla M777 Howitzer ve 300 binden fazla mühimmatını Ukrayna'ya teslim etmiştir. Polonya ve Çekya'dan 230'dan fazla T-72 tankları, Türkiye'den Bayraktar TB2 sihaları ve diğer ülkelerden 5000'den fazla NLaw anti-tank silahlarının da temin edildiği bilinmektedir (Brown et al., 2022). Yıl sonunda Ukrayna'ya ulaştırılan ve ulaştırılması planlanan silah sistemleri dikkate alındığında savaşın kısa süre içerisinde bitmeyeceği anlaşılmaktadır. Türkiye'nin arabuluculuk teklifi her görüşmede yinelenirse de tarafların açıklamalarına bakılarak masaya oturmaktan çok uzak oldukları görünmektedir.

Savaş devam ettiği sürece kuzey ve doğudan Belarus ve Rusya ile çevrili Ukrayna'nın Batı komşuları ve bir bütün olarak da Avrupa Birliği'nden göreceği destek hayati derecede önemlidir. Diğer dünya ülkelerinden ulaştırılacak yardımların güzergahı da

büyük oranda AB üzerinden geçeceği için izleyen dönemde AB-Ukrayna ilişkilerinin seyri dikkate değer olacaktır.

AB ile İlişkiler: İşgal, Jeopolitik ve Enerji

Rusya'nın Ukrayna'yı işgale başlaması dünya siyasetinde olası bir ABD-Rusya karşılaşması, yeni soğuk savaş ve nükleer tehlike üzerinden tartışılrsa da savaşı en çok hisseden ülkeler başta Baltık ülkeleri, Polonya, Slovakya, Macaristan ve Romanya olmak üzere Avrupa ülkeleridir. Doğal olarak en sert tepki veren ülkeler bu ülkeler olmuş ve Ukrayna'ya iletilecek askeri yardımların güzergahı da bu ülkeler üzerinden belirlenmiştir. Sovyet silah sistemlerine olan alışkanlıkları ve tecrübeleri gereği bu komşu ülkelerin, envanterlerindeki tank, silah vb. teçhizatlardan Ukrayna'ya hibe yoluyla yardım yaptıkları da görülmüştür (Brezar, 2022). NATO'nun Rusya sınırı veya Rusya'ya en yakın noktalara sahip olduklarından askeri yığınak da bu ülkelere yapılmıştır. Avrupa Birliği de bu çerçevede Rusya'ya karşı birlikte net bir duruş sergilemek istemiştir.

Uluslararası siyasette ABD'nin ilgisi Asya-Pasifik'e kaymışken Avrupa Birliği'ni zayıf ve hantal gören Rusya Federasyonu, işgal girişimi ile dengeleri sarsmıştır. AB, bölgesinde jeopolitik dengeler çerçevesinde güvenlik sağlayan aktör olarak devreye girmek ve gücünü göstermek zorunda kalmıştır. Ancak buna rağmen geçen yaklaşık 1 yıllık süreç göstermektedir ki Almanya ve Fransa liderlerinin Putin ile temasları çerçevesinde kat ettikleri yol yeterli değildir. Bu çerçevede ABD liderliğinde ve NATO şemsiyesi çerçevesinde verilen tepkinin daha ağır bastığı görülmektedir (Meister, 2022). AB içinde zaman zaman Macaristan örneğinde olduğu gibi genel Birlik politikasına aykırı hareket eden örnekler bulunmasına rağmen yine de toprak bütünlüğü ihlaline birlikte karşı konulabilmektedir.

Bu bağlamda 2022 yılı içerisinde Putin'in Donetsk ve Luhansk'ı tanıma kararından başlayarak tutarlı bir şekilde AB'nin

yaptırımlar ve yardımlar üzerinden tepkisini verdiği görülmektedir. 23 Şubat'ta yani tanıma kararından 1 gün sonra 351 Duma (Rusya Parlamentosu Alt Kanadı) üyesi ve diğer 27 kişiye yaptırım uygulanmıştır. İşgalin başlamasının hemen ertesinde Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin ve Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov'un mal varlıkları dondurulmuş ve Rusya Ulusal Güvenlik Konseyi üyeleri de yaptırım listesine eklenmiştir. Henüz şubat ayı bitmeden AB savunma bakanları toplantısı sonucunda Ukrayna toprak bütünlüğünün korunması amacıyla 500 milyon avroluk bir yardım paketi açıklanmıştır (Council of the European Union, 2022b).

27 Şubat'ta AB, hava sahasını tüm Rus askeri ve ticari uçuşlara kapattığını ilan ederek Rusya'nın uluslararası alandan tecrit edilmesi için önemli bir adım daha atmıştır (Bbc.com, 2022). Mart ayı ile birlikte Rusya'nın devlet kuruluşları olan medya platformları Russia Today ve Sputnik, dezenformasyon ve manipülasyon yaptıkları gerekçesiyle AB'de yasaklanmıştır. Rusya Federasyon Konseyi üyeleri ve ülke gelirine önemli katkıları bulunan 10'dan fazla oligark da yaptırım listesine eklenmiştir. 23 Mart'ta Ukrayna savunmasına katkıda bulunmak için 500 milyon avro tutarında yardım daha kabul edilmiş, ayrıca AB üyesi ülkelere sığınan Ukraynalıların barınma, beslenme ve sağlık hizmetlerinden yararlanacağı açıklanmıştır. Bu amaçla ayrılan 17 milyar avro AB fonunun hazır olduğu 4 Nisan'da ilan edilmiştir (Council of the European Union, 2022b).

Avrupa Birliği'ni Ukrayna'nın işgali ile birlikte zora sokan önemli alanlardan bir tanesi doğal gaz temininin Rusya dışı kaynaklardan gerçekleştirilmesidir. İşgal öncesi 2021 yılında AB, gaz ihtiyacının %83'ünü ithal etmiştir. Tüm üyeler düşünüldüğünde 2019'da Rusya'dan ithal edilen kısmı %50'nin üzerinde, 2021'de ise %40 civarındadır. İşgal beklentisi ve işgalin hemen sonrasında ise keskin bir şekilde diğer kaynaklara yönelindiği (ABD ve diğer kaynaklardan LNG temini vb.) görülmektedir. Eylül 2022'ye gelindiğinde Rusya'dan alınan

doğal gaz payı %17'ye kadar düşürülmüştür (Council of the European Union, 2022a). Gaz fiyatlarının işgal sonrası yükseldiği bir ortamda Rusya'nın gelirlerinin büyük bir bölümünü karşıladığı bu gibi ihraç kalemlerinde azalma yaratmak, Ukrayna işgalinde Rusya'yı zayıflatmak için atılabilecek önemli adımlardan bir tanesidir.

Ukrayna devlet yetkilileri ve halkına moral olacak bir diğer gelişme ise 23 Haziran 2022'de Konsey'in Ukrayna'ya aday ülke statüsü vermesidir (Parker & Inwood, 2022). Bu sayede ülkenin AB ile olan yakınlığının sürdürülmesi ve işgal kapsamında yardımların yapılabilmesi için çok daha kuvvetli kurumsal ilişki ağları kurulabilecektir. İzleyen aylarda AB'nin Ukrayna'ya desteği hem finansal, insani ve askeri anlamda hem de alınan kararlarla devam etmiştir. Avrupa Birliği, Rusya Devlet Başkanı Putin'in Ukrayna'nın 4 bölgesini (Donetsk, Luhansk, Zaporejya ve Herson) kendi topraklarına kattığı referandum ve ilgili kararnameleri tanımadığını ilan etmiştir.

Rusya'dan alınan petrol fiyatlarına 60 dolar tavan fiyat uygulanması kararı, askeri alanda kullanmak üzere ek ödeneklerin çıkarılması ve Ukrayna askerlerine askeri eğitim verilmesi kararları, AB'nin Ukrayna'nın yanında durduğunu göstermiştir. Bu çerçevede Ukrayna Silahlı Kuvvetleri'nin Desteklenmesi için AB Destek Misyonu kurulmuş ve Ukrayna birliklerini eğiterek toprak bütünlüğünün sağlanması amacıyla gerekli yardımın yapılacağı açıklanmıştır (Council of the European Union, 2022a).

2022 yılı sonuna gelindiğinde burada bahsedilenler ve daha fazlasının yer aldığı toplamda 9 yaptırım paketi ile Rusya, Ukrayna'da yürüttüğü işgal harekâtı sebebiyle AB tarafından cezalandırılmıştır. Ukrayna'nın yanı sıra 2022 Haziran'ında Moldova'ya da adaylık statüsünün verilmesi ve Gürcistan'ın da potansiyel aday olarak belirlenmesi, Ukrayna'nın işgal edilmesine karşı verilen jeopolitik bir tepki olarak tanımlanmalıdır.

Ekim 2022'de kurulan 44 üyeli Avrupa Siyasi Topluluğu, AB üyesi olmayan ülkelerle birlikte bölgede ortak çıkarların tespiti, siyasi diyalog ve iş birliğini teşvik etmek amacıyla kurulmuş ve AB ile NATO sınırlarını da aşan bir birliklilik yaratmayı amaçlamıştır. Kosova-Sırbistan arasında araç plakaları üzerinden yaşanan gerginlik ve Rusya-Sırbistan yakınlığı, Balkanlarda da AB etkinliğinin artırılması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Aksi takdirde Ukrayna'da işgale dönüşen Rus tehdidi, AB aday ve potansiyel aday ülkelerinin Birlik'e bakışını değiştirecek seviyeye ulaşma potansiyelini taşıdığından Orta ve Doğu Avrupa'da dengeleri alt üst edebilecektir. AB, 2022 sonunda halen buna müsaade etmeyecek güçte olduğunu gösterebilmiştir.

NATO ile İlişkiler: Güvenlik Şemsiyesi ve Üyelik Perspektifi

Ukrayna işgali ile ortaya çıkan birçok belirsizliğin yanı sıra netleşen bir nokta dikkat çekmektedir: Putin iktidarındaki Rusya, NATO'ya sürekli tehditler yöneltmeye devam edecektir. Bu kapsamda NATO ittifakı içerisinde her tür siyasi ve ekonomik çatlak Rusya tarafından sömürülecek, diğer büyük güçlerle Rusya'nın ilişkileri Batıya karşı kullanılacak ve enerji Rusya'nın önemli silahlarından biri olacaktır. Şüphe yok ki temelde Sovyet Rusya'sı merkezli komünist tehdide karşı kurulan Batı ittifakının askeri kanadı NATO, yeniden tehdit sıralamasında en üst sıraya yerleşen Rusya'ya karşı tedbirlerini artıracak, üyelerine ek olarak adaylar ve potansiyel adaylarını konsolide etmek için yeni bir sayfa açacaktır.

Ukrayna'nın adaylık başvurusunun değerlendirilmesi ve olası NATO üyeliği önemli bir konu olarak yeniden gündeme taşınmıştır. Ancak, işgal sonrası ortaya çıkan yeni konjonktürde NATO üyelerinin ve adaylarının olası bir NATO-Rusya karşılaşması esnasında atacağı adımlar ve ulusal güçlerini koordine edebilme altyapılarına odaklanması çok daha zaruri görünmektedir. Soğuk Savaş döneminde 16 üyeli bir ittifakken dahi üyeleri arasında koordinasyon problemleri yaşayan NATO,

önemli bir kısmı eski Doğu Bloku ülkeleri olan yeni üyelerle 30'a varan ülkenin koordinesinde hayli zorlanacak gibi görünmektedir. Üyelerin savunma bütçelerine ayırdıkları payların GSYH'nın %2'sinden az olmaması için ABD tarafından baskı yapılabilmesi, ancak Kırım'ın işgalinden sonra mümkün olabilmektedir. Yeni konjonktürde ciddiye alınan bu talep NATO ittifakının temel belgelerince zaten gerçekleştirilmesi gereken bir durum olduğundan aslında bir zayıflık göstergesidir (Cordesman & Cormarie, 2022).

Bu çerçevede ittifakın daha geniş perspektifte atması gereken adımların listesi hayli uzundur. Ancak Ukrayna özelinde yapılabileceklerin listesi şu şekilde belirlemektedir:

- Kısa ve uzun menzilli akıllı ve güdümlü konvansiyonel silahların Ukrayna'ya temin edilmesinin yanı sıra ittifakın diğer üyelerinde uygun yerlere konuşlandırılması,
- İttifak üyeleri arasında entegre hava savunma sistemleri oluşturulmalı⁴,
- İttifak ülkelerinin hava kuvvetleri 4. ve 5. Nesil savaş uçakları ile desteklenmelidir (Cordesman & Cormarie, 2022).

Kırım'ın işgali sonrası Ukrayna'nın NATO üyelik perspektifindeki canlanma, sürecin hızlı ilerlemesi beklentisini doğurmuştur. ABD liderliğindeki NATO ittifakının, Rusya'nın ülkenin doğusundan çekilmesi karşısında olası Ukrayna üyeliğini bir pazarlık aracı olarak elinde tuttuğu şeklinde yorumlanmıştır. 2022 yılında başlayan Rus işgali ise bu konuyu artık bir pazarlık argümanı olmaktan çıkarmıştır (Wolff, 2015). Buna rağmen masadaki yeni seçenekler de Batı dünyası açısından çok da olumlu görünmemektedir. Zira toprak bütünlüğü olmayan bir

⁴ Bu kapsamda 2022 yılının son günlerinde ABD Başkanı Biden, Ukrayna'ya Patriot hava savunma sistemleri konuşlandırılacağını açıklamıştır (TASS, 2022).

Batı Ukrayna'nın NATO'ya alınması, NATO-Rusya arası tampon bölge konumundaki ülkenin bu konumunu sonlandıracak ve çatışma alanları NATO-Rusya çatışma alanlarına dönüşecektir. Bu sebeple geçerli bir seçenek olarak kabul edilmesi mümkün görünmemektedir. Bunun yerine kalıcı olacağı garantisiz olmasa dahi Avrupa'da barış ve istikrarın sağlanması açısından Ukrayna'nın askeri, insani ve finansal yardımlarla desteklenerek tampon bölge konumunu korumaya devam etmesi daha gerçekçidir (Wolff, 2015).

Ukrayna'nın NATO üyeliği mümkün görünmese de saldırgan Rusya'nın yaptırımlarla uluslararası toplumda tecrit edilmesine ek olarak İsveç ve Finlandiya'nın NATO üyeliklerinin gerçekleşmesi önemli bir adım olacaktır. Baltık ülkelerinin güvenliklerini destekleyecek nitelikteki bu adım Rusya'nın en azından Avrupa topraklarında köşeye sıkıştırılması anlamına gelecektir. Kendi içlerinde birçok sorun barındıran Bosna-Hersek, Sırbistan, Kosova gibi Balkan ülkelerinin konumları da bu açıdan çok önemlidir. AB ve NATO üyeleriyle çevrili bu coğrafyanın NATO üyesi olmasa dahi Batı etki alanında tutulması Ukrayna topraklarında Rusya'ya karşı verilen mücadele için çok önemlidir. Balkanlara sunulan AB üyelik perspektifinin son yirmi yılda bölge ülkelerini büyük ölçüde değiştirdiğini ve başta etnik ve ekonomik problemler olmak üzere birçok sorunun AB çerçevesinde çözüleceği ve güvenliklerinin de NATO şemsiyesi çerçevesinde sağlanacağı algısının yerleştiğini biliyoruz. Bu kapsamda Batı dünyası, Rusya'nın Ukrayna işgali ile bu algının dağılmaması için mücadele vermelidir. Ukrayna işgalinin sonlanması kadar Balkan ülkelerinin AB vizyonundan ayrılmamasında da Türkiye'nin konumu ve arabuluculuk girişimi oldukça önemlidir.

Türkiye'nin Stratejik Konumu ve Arabuluculuk Girişimleri

Yaklaşık 20 yıldır iktidarda bulunan Erdoğan'ın demokratikleşme problemleri ve kendi bölgesindeki güvenlik sorunları sebebiyle Batı dünyası ile yaşadığı gerilim, Rusya-

Türkiye ilişkilerinin gelişmesine sebep olmuştur. Bir dönem stratejik ortak tanımlamalarına (Baev, 2021). bile konu olan bu yakınlaşma Türkiye'nin Ukrayna ile ilişkilerine etki etmemiş ve Ukrayna-Türkiye ilişkileri savunma sanayi dahil olmak üzere birçok alanda oldukça ilerlemiştir. 2014 yılında Kırım'ın işgalini kesin ve net bir şekilde kınayan Türkiye, tarihi bağları da bulunan Kırım Tatarlarına kapılarını açmış ve Ukrayna'nın toprak bütünlüğünü savunduğunu açık bir şekilde yinelemiştir. Uluslararası Kırım Platformu'nun⁵ kuruluşundan itibaren bir üyesi olmuş ve çalışmalarını da güçlü bir şekilde desteklemiştir.

Batı dünyası ile problemler yaşayan Erdoğan, kendi bölgesinde bölgesel ittifaklar ile direnme yolunu tercih etmiştir. Rusya'nın Ukrayna işgaline girişmesi bu çerçevede oldukça olumsuz bir gelişmedir. Bölgede hareket manevrasını daraltan bu girişimi işgal olarak tanımlamaktan Ukrayna toprak bütünlüğünü savunmaya, enerji ve Suriye iç savaşı gibi alanlarda Rusya ile ittifakı sürdürmekten Ukrayna ile savunma sanayi iş birliklerini devam ettirmeye kadar birçok alanda Erdoğan'ın eli zorlaşmıştır.

2022 yılını geride bırakırken yeniden değerlendirildiğinde Erdoğan'ın dış politikada, sakin kalmak ve Türkiye'nin bölge ve dünya siyasetindeki etkinliğini artırarak fırsata çevirme niyetinde olduğu anlaşılmaktadır. Neyse ki Rusya'nın Ukrayna'yı işgal girişimi beklendiği gibi gitmemiştir. Ukrayna'da kısa sürede hedeflerine ulaşamayan ve Kiev'den çekilen Rusya, yaptırımlar karşısında zorlanarak Türkiye'nin kendisi için uluslararası alana çıkış kapısı olabileceğinin farkındadır. Türkiye de bu konumunu hem Rusya'ya hem de Ukrayna'ya belirli bir mesafede durarak en iyi şekilde kullanmak istemektedir.

⁵ Platformun Ukraynaca, İngilizce ve Kırım Tatarcası dillerinde yayın yapan resmî web sitesine erişim için tıklayınız: <https://crimea-platform.org/>.

Rusya'nın saldırgan tutumuna Batı dünyasının vermek istediği cevaplardan biri İsveç ve Finlandiya'nın NATO üyeliğine alınmasıdır. Türkiye ilk yıllarından beri İttifakın üyesi olarak olumlu oyunu kullanmadan önce hem bu ülkeleri hem de başta ABD olmak üzere Batı dünyasını kendi bölgesel güvenlik taleplerinin giderilmesi için müzakere masasına çekmek istemektedir. İsveç, Finlandiya ve Türkiye arasında imzalanan üçlü memorandum ile uzun yıllardır bu iki ülkede Türkiye karşıtı faaliyetler yürüten terör suçlularının Türkiye'ye iadesi ve bu faaliyetlere izin verilmeyeceği NATO bünyesinde resmîyete bağlanmıştır (NATO, 2022). Yine Türkiye'nin F35 krizi sonrasında bir ara çözüm formülü olarak gördüğü F16 Blok 70 savaş uçakları ve modernizasyon kitlerinin ABD'den teminine yönelik olumlu sinyaller almasının bu döneme denk gelmesi de tesadüf gibi görünmemektedir.

Rusya ile yapılan uzun dönemli enerji anlaşmaları, nükleer santral inşası gibi projelerle ekonomi ve enerji gibi birçok alandaki yakın ilişkiler Rusya'ya bağımlılık tartışmalarına sebep olmuştur. Ayrıca Türkiye, ABD ve AB tarafından Rusya'ya uygulanan yaptırımlara katılmama kararı almış, Rus askeri uçuşlarına hava sahasını sınırlamış olsa da ticari uçuşlara açık bırakarak Avrupa'ya açılan kapı konumuna yerleşmiştir (İldam, 2022). Bir yandan da Türkiye, savaşın başından beri Ukrayna'ya Bayraktar TB2 silahları sağlamaya devam etmiş, insansız savaş jeti Kızılelma'nın motorlarının Ukrayna'dan temin edilmesi ve birlikte üretim değerlendirilmiştir (Venckunas, 2022). Zırhlı ve mayına karşı dayanıklı askeri araç Kirpi'nin Ukrayna'ya teslimi ve Ukrayna donanma kuvvetlerinin modernizasyonu da Türkiye'nin Ukrayna'ya mevcut şartlarda sağladığı imkanların en önemlilerindedir.

Hem Putin hem de Zelenski ile sürdürülen bu yakın ilişkiler, Erdoğan'a hem Türkiye'nin çıkarlarını koruma hem de kendisine dünya siyasetinde etkili bir yer edinme imkânı tanımıştır. Pandemi sürecinde artan gıda fiyatlarının normale dönmesinin beklendiği bir dönemde bir de Ukrayna işgali sebebiyle ülkenin

ihraç edemediği tahıl ve yağ gibi gıda maddelerinin rehin kalması, gıda krizini doğurmuştur. Erdoğan'ın devreye girerek Putin ve Zelenski ile yürüttüğü görüşmeler sonucunda üç ülke ve BM'nin katılımıyla ortaya çıkan *Karadeniz Tahıl Girişimi*, İstanbul'da taraflar arasında imzalanan anlaşma ile Temmuz 2022'de yürürlüğe girmiş ve kriz çözülmüştür (UN, 2022).

Benzer şekilde Erdoğan'ın Zelenski ve Putin ile görüşerek yürüttüğü arabuluculuk faaliyetleri sonucunda yaklaşık 300 kişiyi kapsayan esir değişiminin gerçekleşmesi de bu altyapı üzerinde gerçekleşebilmiştir. 2022 yılının son günlerinde esir değişiminin 2023 başında da devam edeceği belirtilmiştir. Buna dayanarak Erdoğan, yürüttüğü bu dış politika anlayışının diyalog ve diplomasi kanallarının açık tutulması üzerine kurulu olduğunu ifade etmiş ve başarıya bu şekilde ulaşıldığını belirtmiştir (Reuters, 2022).

Türkiye'nin sürdürdüğü diyalog ve diplomasi öncelikli tutumu tarafların algılarına da yansımıştır. 2022 yılı henüz sona ermişken Ukrayna eski Devlet Başkanı Petro Porosenko bir röportajında Türkiye Cumhurbaşkanı'nın arabuluculuk rolü sorulduğunda Erdoğan'ın ortada olduğunu söyleyemeyeceğinden bahsetmiştir. Ona göre *"Rus saldırılarına ilk karşılık Türk Bayraktar silahları ile verildi. Türkiye Cumhurbaşkanı, son olarak Putin'e, güçlerini derhal Ukrayna'dan çekmesinin ateşkes için tek koşul olduğunu söyledi. Erdoğan, Rus savaş gemilerinin Boğazlardan geçişlerine izin vermedi. Biz, karşımızda güvenilir bir ortak görüyoruz. Müzakereler, Rusya çekilir çekilmez başlamalı ve Kırım üzerine müzakere etmeliyiz. Türkiye, Kırım'ın yasadışı işgaline karşı da başından beri çok net tavır aldı. 2023'te bu savaş bitmeli ve Ukrayna'nın NATO üyeliği konuşulmalı. Şayet bu yıl Cumhurbaşkanı Erdoğan, Kiev'i ziyaret ederse bunun anlamı çok büyük olur. Burada çok dostu var"* (T24.com.tr, 2023).

Görüldüğü gibi Türkiye'nin konumu Ukrayna-Rusya savaşında oldukça kritik olmakla birlikte savaş birinci yılına yaklaşırken Türkiye'nin iki tarafın da güvenini kazandığı görülmektedir.

Sahadaki Durum: Direniş ve Enformasyon Savaşı

Ukrayna 2021 yılı Aralık ayında yeni yılı, topraklarının güney ve doğusunda Rusya, kuzeyinde ise Belarus topraklarındaki Rus birlikleri tarafından çevrelenmiş halde karşıladı. Birçok uluslararası ilişkiler uzmanının Rusya'nın işgale kalkışmaktan imtina edeceği yorumlarını yaptığı yılın ilk günlerinde Rusya'dan her gün Ukrayna sınırlarındaki birliklerini takviye ettiği haberleri geliyordu (NTV, 2022a). 21 Şubat'ta Rus Devlet Başkanı Putin ayrılıkçı bölgeler Donetsk ve Luhansk'ın bağımsızlığını tanıdığını ilan ettiğinde buradaki çatışmaların artık net bir şekilde Ukrayna-Rusya çatışması olacağı belliydi. Dolayısıyla bu kararın Rus işgaline dönüşeceği beklentisi çok yüksekti ve birkaç gün geçmeden bu beklentiler gerçek oldu.

24 Şubat'ta Rusya başkent Kiev'in çevresi başta olmak üzere, Harkiv, Odesa, Çernihiv ve Lviv'in de dahil olduğu ondan fazla kenti vurmaya başladı. Hava, kara ve deniz kuvvetlerinin kullanıldığı bu bombardımanların geniş çaplı bir işgal olduğu çok netti ve bu doğrultuda Rus askerleri sadece ayrılıkçı bölgelerle sınırlı kalmayarak ülkenin en büyük iki şehri Kiev ve Harkiv'in yanı sıra Çernihiv'in de aralarında bulunduğu kentlere doğru ilerlemeye başladı. Şubat ayı sonunda Kiev ve Harkiv'de süren şiddetli çatışmalar, sert direniş sonrasında yavaşlamıştı. Henüz 1 Mart'ta yani işgal başladıktan neredeyse 1 hafta sonra yarım milyon insanın ülkeyi terk ederek Polonya, Slovakya, Macaristan ve diğer Avrupa ülkelerine sığındığı duyuruldu (Holder, Hernandez, Schwirtz, & McCann, 2022).

Mart ayında kuzeyden Kiev etrafına kadar ilerleyen Rus ordusu, doğuda Harkiv'e kadar ilerleyerek Harkiv'i bombardıman altına almıştı. Kırım topraklarından ilerleyen Rus birlikleri ise Herson ve Melitopol'e ulaşmıştı. Mart ayı sonuna gelindiğinde kuzey ve

güneyde Rus birliklerinin ilerleyişinin zorlaştığı görüldü ve doğuda ilerleme çabalarına yöneldikleri tespit edildi. Bunu Ukrayna birliklerinin karşı saldırıları izledi. Sonucunda Kiev etrafındaki kasabaların bir bir Ukrayna birlikleri tarafından ele geçirildiği görüldü (Holder, Lu, & Reinhard, 2022). Bu noktadan sonra doğu cephesinde duruşunu koruyan Rusya'nın ülkenin kuzey, kuzeydoğu ve güneyinde önemli noktalardan çekilmek zorunda kaldığı görüldü.

Eylül ayına gelindiğinde yaklaşık 9 bin km² toprağın Ukrayna tarafından sadece 1 haftada geri alındığı kesinleşmişti (Hernandez & Holder, 2022). İzleyen günlerde Lyman kentinin Ukrayna tarafından ele geçirilmesi ve Rusya'nın Kasım ayında Herson kentinden çekileceğini açıklaması 2022 yılı sonu haritasının oluştuğunu gösteriyordu. 21 Eylül'de Putin, Rusya Federasyonu'nda *kısmi seferberlik* ilan ettiğini açıklamıştı (Ukaz «Ob Ob'yavlenii Chastichnoy Mobilizatsii v Rossiyskoy Federatsii», 2022). Bu ilan ile yaklaşık 300,000 Rus gencinin silah altına alınması planlanıyordu. Ancak seferberlik ilanını izleyen 3 ay içinde savaşın gidişatında önemli bir değişiklik olmadığı gibi bir yandan seferberlik kapsamında silah altına alımların tamamlandığını belirten açıklamalar (Albay, 2022) gelirken bir yandan ise 2023 başında yeni bir *genel seferberlik* hazırlığı olduğu söylentileri ortalıkta dolaşmaya başladı (EuReporter, 2023). Sonuçta, yıl sonunda Ukrayna, savaşın başladığı ilk günden itibaren Rusya'nın ele geçirdiği toprakların %54'ünü tekrar kontrolü altına almıştı (Averre, 2022).

Rus işgali ile Rus kontrolüne geçen yerleşim yerlerinde ikamet edenler için hayat, işgalden kaçarak başka şehirlere sığınanlara göre daha zordu. Bunun en net şekilde anlaşılması Ukrayna'nın Rusları çekilmeye zorladığı yerlerdeki tablonun ortaya çıkması ile oldu. Rus ordusu Kiev, Çernihiv ve bazı diğer şehirleri terk ettiğinde tüm dünyaya bölgeden katliamın izleri yayıldı. Buca ve Irpin'de bulunan arabalarında şehri terk ederken öldürülen insanlar ve toplu mezarlar katliamın en önemli kanıtları olarak yerlerini aldılar (Sergatskova, 2022). Kiev'in kuzeyindeki

Obolon'da sivil bir aracı takip ederek birkaç manevra sonucunda ezmeyi başaran Rus tankı ise hafızalardan silinmeyecektir (NTV, 2022b). İzyum, Herson ve diğer yerlerde de benzer manzaralar görülmüştür. Rus işgaline boyun eğmeyen halk Rus askerleri tarafından kötü muameleye maruz kalmıştır. Sergatskova'ya göre bu yıl işgal altına alınan yerlerin yanı sıra 2014 yılında bölgede bulunan Rus halkı korumak iddiasıyla işgal edilen Kırım ile "ayrılıkçıların" kontrolüne geçen Donetsk ve Luhansk'ta da esas amacın yerel Rusları korumak olmadığı açıktır. Zira, bölgede Ukrayna yanlısı birçok insana işkence edilmiş, kimileri kendisini Rus hapishanelerinde bulurken kimileri ise ardında iz bırakmadan kaybolmuştur (Sergatskova, 2022).

Ukrayna'nın yürüttüğü direniş ve Rus işgalini püskürtme hareketleri ve sahada Ukrayna'nın durumundan yukarıda bahsettiğimiz gibi doğru bilgi almak çok daha mümkündür. Uluslararası kamuoyunun Ukrayna'da Rus askeri bulunmasını işgal olarak tanımlaması ve medyanın yaşanan gerçekleri duyurmak üzere hareket etmesi işleri kolaylaştırmaktadır. Bu anlamda özellikle Batı hükümetleri ve medyası herhangi bir şey saklamaktan daha çok açık bir şekilde ilan ederek Ukrayna'nın yanında durduklarını belirtmektedir. Oysa Rusya tarafında bu çok mümkün değildir.

İşgalin başlamasından yıllar önce Putin yönetiminin medyayı kısıtlayıcı girişimleri "yabancı ajan" düzenlemeleri ile en üst seviyesine taşınmıştır. Bu düzenlemeye göre yurt dışından destek olan tüm kâr amacı gütmeyen organizasyonların kendilerini Rus otoritelerinde yabancı ajan statüsüne kaydettirmeleri gerekiyordu. İzleyen yıllardaki düzenlemelerle medya da benzer baskıya maruz bırakıldı. Sonuçta ülkedeki bağımsız medya kuruluşları radyo istasyonu Ekho Moskvıy, TV kanalları Dozhd ve Novaya Gazeta kapanmak zorunda kaldı. Letonya, Litvanya gibi yakın komşu ülkeler üzerinden yayın yapmaya çalışan Meduza gibi kuruluşlar da ülkede bloke edildiği için ulaşılamaz durumdaydı (Parta, 2022).

Halihazırda Ukrayna'da yürütülen savaşta dezenfermasyonun alternatif bir cephe olduğu kabul edilerek askeri amaçlar için ordu tarafından kullanıldığı bilinmektedir (Romansky, Boswinkel, & Rademaker, 2022). Bu şartlar altında Rusya'da, Ukrayna'da yürütülen "özel askeri operasyon" için savaş kelimesinin kullanılması da yasaklanmıştır. 15 yıla kadar hapis cezasıyla yargılanma tehlikesiyle karşı karşıya olan halkın Ukrayna'ya bakış açısı ise çok önceden yönlendirilmeye başlanmıştır. Temmuz 2021'de Putin, Ukrayna'nın aslında ayrı bir ulus olmadığını, bugünkü fiili durumun SSCB geçmişinden kaynaklandığını, dolayısıyla aslında Ukrayna'da ve Rusya'da yaşayanların tek bir ulus olduğunu iddia ettiği bir makale yayınlamıştır (Kremlin.ru, 2021). II. Dünya Savaşı'ndaki Nazilere karşı zaferlerinin "Büyük Vatan Savaşı" adlandırmasıyla kutlandığı Rusya'da, yeniden bir Nazi hareketinin Ukrayna'yı Rusya'dan koparmak için çalıştığına inandırmak Putin iktidarının son yıllardaki en önemli argümanı olmuştur. Bu şekilde Ukraynalıları insanlık dışı göstermek, Rus askerlerinin onları öldürmesini kolaylaştırmaktadır. Halbuki bu savaşın tamamen Slavlar arası bir savaş olarak gerçekleştiği göz ardı edilmektedir.

Hem Ukrayna hem de Batı, Putin iktidarda olduğu sürece Ukrayna'ya yönelik Rusya politikasının değişmeyeceğinin farkındadır. Dolayısıyla sahada Rusya'ya fiilen karşı koymak kadar Putin'e olan desteğin azalması da hayati derecede önemlidir. Bu bağlamda hem sahada gidişatı değiştirmeye yardımcı olmak hem de Putin'in Rus halkı nezdinde desteğini azaltacak şekilde enformasyon savaşı verilmektedir. Bu alanda etkili olabilmek için RFE/RL'nin⁶ Moskova bürosu Letonya-Riga ve Litvanya-Vilnius'a taşınmıştır. Genel küresel trende uygun bir şekilde bu yayınlar da sosyal medyaya aktarılmıştır. Ukrayna ve Rusya coğrafyasında en fazla Facebook, Youtube ve Telegram

⁶ Radio Free Europe/ Radio Liberty, ABD destekli bir radyo kuruluşudur. Web siteleri üzerinden birçok dilde çeviriçi gazete hizmeti de sunmaktadır: <https://www.rferl.org/navigation/allsites>.

üzerinden de yayınlar yapılmaktadır. Rus dilinde yayın yapan CurrentTime (Nastoyashcheye Vremya)⁷ TV kanalı da Amerika'nın Sesi (VOA) içeriklerinden beslenen yayınlar yapmaktadır.

Bu yayınların takip edilebilmesi için gerekli internet erişimi sansürlendiğinden RFE/RL gibi web siteleri kullanıcılarına VPN (Virtual Private Network) hizmetini nasıl kullanacaklarını açıklayan Rus dilinde yönergeler üretmişlerdir (RFE/RL, 2022). Bir Washington Post makalesi, Rusya'da savaşın başlamasından önce günlük 15 bin civarında olan VPN indirme sayısının savaştan sonra günlük 500 bine çıktığını ve izleyen aylarda da 300 bin civarında seyrettiğini belirtmektedir (Faiola, 2022). BBC ise tıpkı Soğuk Savaş dönemlerindeki gibi kısa dalga yayınlarını yeniden hayata geçirerek bu coğrafyaya erişmiştir. 2023'e girerken Ukrayna'da devam eden savaşın kısa sürede net bir sonuca varmayacağı anlaşılmıştır. Bu kapsamda hem sıcak savaşın hem de enformasyon savaşının uzun süre devam etmesi beklenmektedir.

Sonuç

2014 yılından günümüze Rusya'nın Ukrayna'da mevcut durum ile yetinmeyebileceği tartışılmaktaydı. 2022 yılına girildiğinde bile birçok askeri ve siyasi uzman Ukrayna sınırlarına asker yığılmasına rağmen Putin'in böyle bir savaşı göze alamayacağını dile getirmekteydi. En önemli gerekçelerden bir tanesi de böyle bir girişiminin Batı dünyasını dolayısıyla da NATO ve ABD'yi karşısına almak anlamına geleceği için Soğuk Savaş'ta bile kaçınılan bir nükleer savaşı göze almak gerekliliğiydi. 2022 yılı şubat ayı sonunda Putin, bu şartlar altında Ukrayna'nın işgalini başlatma emrini vermişti.

2022 yılı sonunda, Rusya belirli şehirlerde geri püskürtülmüş olsa da, uluslararası siyasette artık hiçbir şey eskisi gibi

⁷ Kanal web sitesi için bakınız: <https://www.currenttime.tv/>.

olmayacaktır. Kırım'ın işgalinde dahi farklı bir yöntem izlenmiş ve Kırım sokaklarında dolaşan armasız üniformalı askerler bölgedeki Rus çoğunluğun avantajını da kullanarak yönetimi ele geçirmiştir. Bağımsızlık ilanı, Rusya'nın tanınması ve referandum yoluyla Rusya'ya katılım gerçekleşmiştir. Oysa 2022 yılında yaşanan işgalde Rusya hiçbir çekince göstermeden hava, kara ve deniz unsurlarıyla birlikte açık bir şekilde harekâta kalkışmıştır. Bu, SSCB'nin çöküşü sonrasında Avrupa kıtası topraklarında mevcut güvenlik yapısını ihlal eden en sert girişimdir. Üstelik İkinci Dünya Savaşı sonrası kurulan yeni dünya düzeninin tüm ilkelerini de açık ve net bir şekilde ihlal etmektedir.

İşgalin ardından alınan BM Genel Kurulu kararları uluslararası toplumun savaşa bakışını yansıtmaması bakımından çok önemlidir. Ancak, oy kullanmayan veya çekimser kalan ülkelerin sayısı da bir o kadar dikkat çekicidir. Savaşın üstünden yaklaşık bir yıl geçmesine rağmen Rusya'nın Ukrayna'daki hedeflerine uzak olduğu değerlendirilmektedir. Yaptırımlar bir yandan Rus ekonomisini zora sokarken diğer yandan da ülkeyi tecrit etmiş ve dünya siyasetinde yalnız kalmaya zorlamıştır. Petrol ve doğalgazına yeni pazarlar arayan Rusya'nın en önemli silahlarından biri 2022-2023 kışında etkisiz kalmıştır.

Petrol ve doğalgazına Çin gibi yeni pazarlar bularak ekonomik olarak toparlanma gayreti gösteren Rusya, diğer alanlarda Türkiye gibi bölgesel ülkelerle iş birliği sayesinde çıkış yolları aramaktadır. İzleyen dönemde Rusya'nın uluslararası alanda zorlanarak masaya mı oturacağı yoksa zaman zaman basında dile getirildiği gibi bir genel seferberlik ilanı sonrası yeni bir harekâta mı kalkışacağını tarafların dirayeti belirleyecektir.

Kaynakça

Albay, E. G. (2022, October 17). *Moskova'da kısmi seferberlik süreci sona erdi. January 17, 2023, Anadolu Ajansı website: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/moskovada->*

kismi-seferberlik-sureci-sona-erdi/2713547 adresinden alındı.

Antezza, A., Frank, A., Frank, P., Franz, L., Rebinskaya, E., & Trebesch, C. (2022, December 7). The Ukraine Support Tracker: A Database of Military, Financial and Humanitarian Aid to Ukraine. January 7, 2023, Kiel Institute For World Economy website: <https://www.ifw-kiel.de/topics/war-against-ukraine/ukraine-support-tracker/?cookieLevel=not-set> adresinden alındı.

Averre, D. (2022, November 15). *Ukraine has now reclaimed more than Half the territory Russia had captured since war began.* *Daily Mail.* <https://www.dailymail.co.uk/news/article-11431345/Ukraine-reclaimed-HALF-territory-Russia-captured-war-began.html> adresinden alındı.

Baev, P. (2021). Russia and Turkey.Strategic Partners and Rivals.

Bbc.com. (2022, February 27). Ukraine invasion: EU shuts airspace to Russian planes. January 12, 2023, BBC News website: <https://www.bbc.com/news/world-europe-60539303> adresinden alındı.

Brezar, A. (2022, November 25). *Ukraine war: Arms made at pace 'highest since Cold War' as Europe's east aids Kyiv.* *January 17, 2023, Euronews website:* <https://www.euronews.com/my-europe/2022/11/25/ukraine-war-arms-made-at-pace-highest-since-cold-war-as-europes-east-aids-kyiv> adresinden alındı.

Brown, D., Horton, J., & Ahmedzade, T. (2022, December 22). *Ukraine weapons: What military equipment is the world giving?* *January 7, 2023, bbc.com website:* <https://www.bbc.com/news/world-europe-62002218> adresinden alındı.

Cordesman, A. H., & Cormarie, P. (2022). *NATO Force Planning and the Impact of the Ukraine War.* Washington.

- <https://www.csis.org/analysis/nato-force-planning-and-impact-ukraine-war> adresinden alındı.
- Council of the European Union. (2022a, November 7). *Infographic - Where does the EU's gas come ? January 12, 2023*, <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/eu-gas-supply/> adresinden alındı.
- Council of the European Union. (2022b, December 16). Timeline - EU response to Russia's invasion of Ukraine.
- Donner, S., Hartmann, H., Härterich, C., & Steinkamp, S. (2022). *BTI 2022 Country Report: Ukraine*. Gütersloh. https://bti-project.org/fileadmin/api/content/en/downloads/reports/country_report_2022_UKR.pdf adresinden alındı.
- EuReporter. (2023, January 9). *Putin set to announce general mobilization in Russia. January 17, 2023*, <https://www.eureporter.co/world/russia/2023/01/09/putin-set-to-announce-general-mobilisation-in-russia/> adresinden alındı.
- Faiola, A. (2022, May 6). *How millions of Russians are tearing holes in the Digital Iron Curtain. January 20, 2023*, *The Washington Post* website: <https://www.washingtonpost.com/world/2022/05/06/russia-vpn-putin-censorship-disinformation/> adresinden alındı.
- Hernandez, M., & Holder, J. (2022, September 12). *Ukraine recaptured 3,400 square miles in one week*. *New York Times*.
- Holder, J., Hernandez, M., Schwirtz, M., & McCann, A. (2022, March 1). *More than half a million refugees flee Ukraine*. *New York Times*.
- Holder, J., Lu, D., & Reinhard, S. (2022, April 2). *Ukraine reclaims control of dozens of towns after Russian troops withdraw around Kyiv*. *New York Times*.

- Ildam, T. (2022, November 9). *A balancing act: Turkey's misunderstood position on Ukraine*. *European Leadership Network*.
- Korostelina, K., & Toal, G. (2022). *Generational Divides in Wartime Ukraine: Perceptions of War and Peace*.
- Kremlin.ru. (2021). Stat'ya Vladimira Putina «Ob istoricheskom yedinstve russkikh i ukraintsev». December 25, 2021, <http://kremlin.ru/events/president/news/66181> adresinden alındı.
- Lutsevych, O. (2022, November 3). *Ukraine's domestic politics amid the war. January 9, 2023*, *Chatham House website*: <https://www.chathamhouse.org/2022/11/ukraines-domestic-politics-amid-war> adresinden alındı.
- Markedonov, S. M., Silaev, N. Y., & Neklyudov, N. Y. (2020). U.S.-Ukraine relationship (2014-2019): Dilemmas of the alliance. *World Economy and International Relations*, 64(8). <https://doi.org/10.20542/0131-2227-2020-64-8-70-80> adresinden alındı.
- Meister, S. (2022). *A Paradigm Shift: EU-Russia Relations After the War in Ukraine*.
- Ministerstvo oborony Rossiyskoy Federatsii. (2023, January 17). Spetsial'naya voyennaya operatsiya. January 17, 2023, *Z.mil.ru website*: https://z.mil.ru/spec_mil_oper.htm adresinden alındı.
- Musayeva, S., & Kryhel, M. (2020). Historian Yaroslav Hrytsak: "Ukraine is in a state of permanent revolution." January 9, 2023, *Ukrayinska Pravda website*: <https://euromaidanpress.com/2020/12/20/historian-yaroslav-hrytsak-ukraine-is-in-a-state-of-permanent-revolution/> adresinden alındı.
- NATO. (2022, June 28). *Trilateral Memorandum*. January 11, 2023, https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/220628-trilat-memo.pdf adresinden alındı.
- NTV. (2022a, January 21). *Rusya'nın Ukrayna sınırındaki askeri birlikleri ve teçhizatı uydudan görüntülendi: Biden'dan*

- uyari.* https://www.ntv.com.tr/galeri/dunya/rusyanin-ukrayna-sinirindaki-askeri-birlikleri-ve-techizati-uydudan-goruntulendi-bidendan-uyari,B9tCGhdv00WXnVhvUZAG1A/2_G6C9LVkyh9sZ3v_Plrw adresinden alındı.
- NTV. (2022b, February 26). Rus tankı sivil aracı böyle ezdi. January 20, 2023, https://www.ntv.com.tr/video/dunya/rus-tanki-sivil-araci-boyle-ezdi,BKh1bkXS5ECgXDez_rzFuw adresinden alındı.
- Oltermann, P. (2022, February 22). Germany halts Nord Stream 2 approval over Russian recognition of Ukraine 'republics.' January 7, 2023, The Guardian website: <https://www.theguardian.com/world/2022/feb/22/germany-halts-nord-stream-2-approval-over-russian-recognition-of-ukraine-republics> adresinden alındı.
- Parker, J., & Inwood, J. (2022, June 23). AB, Ukrayna ve Moldova'ya "aday ülke" statüsü verdi. January 12, 2023, BBC News website: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-61907767> adresinden alındı.
- Parta, R. E. (2022). AFTERWORD Ukraine 2022: The Information War. In *Under the Radar: Tracking Western Radio Listeners in the Soviet Union* (pp. 333–340). Budapest: Central European University Press.
- Prescott, K. (2022, February 27). West to cut some Russian banks off Swift. January 7, 2023, BBC News website: <https://www.bbc.com/news/world-60542433> adresinden alındı.
- Reuters. (2022, September 22). Erdogan says prisoner exchange is important step towards ending Ukraine war. January 11, 2023, <https://www.reuters.com/world/erdogan-says-prisoner-exchange-is-important-step-towards-ending-ukraine-war-2022-09-22/> adresinden alındı.

- RFE/RL. (2022, March 6). How To Bypass Blocking. January 20, 2023, <https://www.rferl.org/a/russia-censorship-vpn-reporting/31737775.html> adresinden alındı.
- Romansky, S., Boswinkel, L., & Rademaker, M. (2022). *The parallel front: An analysis of the military use of information in the first seven months of the war in Ukraine*. Hague.
- Sergatskova, K. (2022, September 14). What You Should Know about Life in the Occupied Areas in Ukraine. *Wilson Center*.
- st. Julian-Varnon, K. (2022). *Ukrainian Domestic Politics and Identity: How Has the War Changed Ukraine?* https://global.upenn.edu/sites/default/files/perry-world-house/st.-julian-varnon_ukrainethoughtpiece.pdf adresinden alındı.
- Strupczewski, Jan. K. Abnett. D. Lawder. A. Shalal. (2022, December 3). G7 coalition agrees \$60 per barrel price cap for Russian oil. January 7, 2023, Reuters website: <https://www.reuters.com/business/energy/holdout-poland-approves-eus-60-russian-oil-price-cap-with-adjustment-mechanism-2022-12-02/> adresinden alındı.
- T24.com.tr. (2023, January 11). Eski Ukrayna Devlet Başkanı Porosenko: Erdoğan'ın ortada olduğunu söyleyemem, biz, karşımızda güvenilir bir ortak görüyoruz. *T24*. <https://t24.com.tr/haber/eski-ukrayna-devlet-baskani-porosenko-erdogan-in-ortada-oldugunu-soyleyemem-biz-karsimizda-guvenilir-bir-ortak-goruyoruz,1084621> adresinden alındı.
- TASS. (2022, December 22). Biden says Patriot systems' supplies to Ukraine will not lead to escalation. January 10, 2023, Tass - Russian News Agency website: <https://tass.com/world/1554189> adresinden alındı.
- Ukaz «Ob ob»yavlenii chastichnoy mobilizatsii v Rossiyskoy Federatsii». , Pub. L. No. 647, Kremlin.ru (2022). Russia: <http://static.kremlin.ru/media/events/files/ru/QdJOyb mN7Kocwc8eyTGosdyuyIM6qXpj.pdf>. Adresinden alındı.
- UN. (2022, July). Beacon on the Black Sea. January 11, 2023, Black Sea Grain Initiative Joint Coordination Centre

website: <https://www.un.org/en/black-sea-grain-initiative> adresinden alındı.

Venckunas, V. (2022, November 23). Ukraine continues to deliver engines for Turkey's Kizilelma stealth drone. January 11, 2023, AeroTime website: <https://www.aerotime.aero/articles/32056-turkey-ukraine-continue-to-work-on-kizilelma-stealth-drone> adresinden alındı.

Welt, C. (2022). *Russia's War Against Ukraine: Overview of U.S. Sanctions and Other Responses*. <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IN/IN11869> adresinden alındı.

Wolff, A. T. (2015). The future of NATO enlargement after the Ukraine crisis. *International Affairs*, 91(5). <https://doi.org/10.1111/1468-2346.12400> adresinden alındı.

YAZARLAR

Adnan SEYAZ

Adnan Seyaz lisans eğitimini Marmara Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler (İngilizce) bölümünde tamamlamıştır. Lisansüstü çalışmalarını aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Bilim Dalında tamamlayarak 2018 yılında “Sovyet Sonrası Rusya Federasyonu’nda Demokrasi Tecrübesi: Rekabetçi Otoriteryanizm” başlıklı teziyle doktor unvanını almıştır. Bir dönem Vilnius Üniversitesi’nde (Litvanya) eğitim görmüş ve Rusya, Almanya, Polonya ve Sırbistan’da çeşitli konferanslarda bildiriler sunmuştur. Çalışma alanları Rusya siyaseti, Post-Sovyet çalışmaları, demokratikleşme ve otoriterleşme konularını kapsamakta ve bu alanlarda yayımlanmış birçok makale ve kitap bölümü bulunmaktadır. 2009 yılından beri Kırklareli Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü’nde görev yapmaktadır.

Ahmet ATEŞ

Lisans derecesini Adnan Menderes Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü’nden 2011 yılında almıştır. Müteakiben, aynı üniversitede “Stratejik İstihbarat ve Türk Dış Politikası’na Etkisi” başlıklı tezi ile yüksek lisans eğitimini 2013 yılında tamamlamıştır. 2015 yılında University of Delaware Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümünde doktora eğitimine başlamıştır. 2017 yılında “An Evaluation of the US Intelligence Community after 9/11” adlı tezi ile ikinci yüksek lisans derecesini alan Ahmet Ateş 2020 yılında aynı üniversiteden “Understanding the Change in Intelligence Organizations: An Institutional Framework” adlı tezi ile doktor unvanı almıştır. Temel araştırma alanları istihbarat ve ulusal güvenlidir.

Anıl Çağlar ERKAN

2011 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi İİBF Uluslararası İlişkiler Bölümünden mezun olmuştur. 2013 yılında Adnan Menderes Üniversitesi SBE Uluslararası İlişkiler Yüksek Lisans

Programını tamamlamıştır 2014 yılından beri Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Tefenni Meslek Yüksekokulu Yönetim ve Organizasyon Bölümü İnsan Kaynakları Yönetimi Programında Dr. Öğr. Üyesi olarak çalışmaktadır. Erkan, enerji, dış politika ve güvenlik alanlarında çalışmalar yapmaktadır.

Ayça EMİNOĞLU

1997 yılında Yakın Doğu Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde lisans eğitimini, 2009 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Uluslararası İlişkiler anabilim dalında yüksek lisansını ve 2011-2015 yılları arasında yine Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası ilişkiler Anabilim dalında doktora eğitimini bitirmiştir. Halen Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası ilişkiler Bölümünde Öğretim Üyesi olarak görev yapmaktadır.

Eda TUTAK

1989 yılında İzmir’de doğan Dr. Öğr. Üyesi Eda Tutak; 2012 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü’nden bölüm birincisi ve yüksek onur öğrencisi olarak mezun oldu. Ardından 2014 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler anabilim dalı tezli yüksek lisans programını, 2021 yılında ise aynı üniversitede Uluslararası İlişkiler Anabilim dalında doktora programını tamamladı. 2015-2017 tarihleri arasında İzmir Olgunlaşma Enstitüsü Araştırma Birimi’nde hizmet verdikten sonra 2017’de Gümüşhane Üniversitesi’nde Öğretim Görevlisi olarak göreve başlayan Tutak, 2022 yılında Doktor Öğretim Üyesi olarak Gümüşhane Üniversitesi İrfan Can Köse Meslek Yüksekokulu Hukuk Bölümüne atandı. Halen bu üniversitede Hukuk Bölümü Başkanı olarak görev yapan Dr. Öğr. Üyesi Eda Tutak, uluslararası ilişkiler alanında spesifik olarak deniz gücü,

denizcilik stratejileri ve denizcilik politikaları kapsamında çalışmalarını sürdürmektedir.

Fevzi KIRBAŞOĞLU

01.09.1993 tarihinde Erzurum İli Yakutiye İlçesi'nde doğdu. 2015 yılında Atatürk Üniversitesi – İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezun oldu. 2019 yılında yüksek lisans öğrenimini Karadeniz Teknik Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı'nda tamamladı ve “Avrupa Birliği'nin Yükselen Güçlere Yönelik Politikası: Türkiye Örneği” başlıklı yüksek lisans teziyle Uluslararası İlişkiler uzmanı unvanını aldı. 2019 yılında, YÖK 100/2000 Doktora Projesi kapsamında, Karadeniz Teknik Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası Güvenlik ve Terör öncelikli alanında doktora öğrenimine başladı. 2021 yılından itibaren Karadeniz Teknik Üniversitesi – İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde Arş. Gör. olarak görev yapmayı sürdürmektedir.

Gökhan OÇALAN

1989 yılı Tokat Erbaa doğumlu olan yazar, ilk orta ve lise eğitimini Erbaa'da tamamlamış, 2008-2012 yılları arasında Karadeniz Teknik Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde lisans, 2013-2015 yılları arasında Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır. 2019 yılından itibaren Karadeniz Teknik Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı'nda doktora eğitimine devam etmektedir. 2016 yılında Genelkurmay Harekât Başkanlığı'nda Uluslararası İlişkiler Uzmanı olarak memuriyet görevine başlayan yazar, hâlihazırda Milli Savunma Bakanlığı bünyesinde Giresun Askerlik Şube Başkanlığı'nda görevine devam etmektedir. Evli olan yazar iyi seviyede İngilizce ve başlangıç seviyesinde Rusça bilmektedir.

Hasan YILMAZ

1995 yılında Kara Harp Okulundan mezun olmuş, çeşitli birlik komutanlığı ve yurt içi ve yurt dışı karargâh görevlerinde bulunmuştur. 2000-2001 yıllarında ABD Dz.Kuv.leri Yüksek Lisans Okulunda Uluslararası Güvenlik ve İstihbarat Çalışmaları alanında “Turkey and the Middle East: Threats and Opportunities” başlıklı tez ile yüksek lisans derecesi, 2015-2016 yıllarında Barselona Uluslararası Çalışmalar Enstitüsünde Uluslararası İlişkiler alanında “Turkey’s Foreign Policy Towards Russia: Business as Usual?” başlıklı tez ile diğer yüksek lisans derecesini almıştır. 2018 yılında TSK’dan emekli olmuştur. Halen Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Uluslararası İlişkiler Doktora Programı öğrencisidir.

Hülya KINIK

Hülya Kınık, 2012 yılında Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü lisans programından mezun olmuştur. 2015 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı yüksek lisans programını; 2022 yılında ise aynı üniversite ve anabilim dalında doktora eğitimini tamamlamıştır. Kınık’ın “Yükselen Güçler”in uluslararası sistem üzerindeki etkilerini, ağırlıklı olarak Türk Dış Politikası’na odaklanarak araştırdığı doktoru tezi, 2023 YÖK Üstün Başarı Ödülleri kapsamında Sosyal ve Beşerî Bilimler alanında yılın en iyi doktora tezi ödülüne layık görülmüştür. 2014-2023 yılları arasında Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı’nda Araştırma Görevlisi olarak görev yapan Kınık, Ağustos 2023 itibarıyla Karadeniz Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü’nde Dr. Öğretim Üyesi olarak görevine devam etmektedir.

Kemal GÖKÇAY

Selçuk Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümünden 2010 yılında mezun oldu. 2012’de aynı üniversite ve bölümde yüksek lisansını bitirdi. 2013-2014 yıllarında Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi’nde öğretim görevlisi olarak çalıştı. 2015 yılında MEB yurt dışı lüsans üstü bursu kapsamında ABD’ye gitti. Önce University of Texas at Austin (Austin, Teksas) 1 yıl dil eğitimi, ardından Georgia State University’de (Atlanta, Georgia) ikinci Master’ını tamamladı. 2019’dan beri Atatürk Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümünde öğretim görevlisi olarak çalışmakta ve Bursa Uludağ Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümünde doktorasına devam etmektedir.

Meltem HASANÇEBİ

20.09.1991 tarihinde Trabzon ili Araklı ilçesinde doğdu. 2014 yılında Atatürk Üniversitesi - İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü’nden mezun oldu. 2016 yılında Atatürk Üniversitesi - Edebiyat Fakültesi, Rus Dili ve Edebiyatı’na başladı. 2021 yılında Giresun Üniversitesi - Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı’nda yüksek lisans programını tamamladı ve “"Kemalist Söylem" Üzerinden Türk Dış Politikası’nı Anlamak” başlıklı yüksek lisans teziyle Uluslararası İlişkiler uzmanı unvanını aldı. 2021 yılında başladığı Karadeniz Teknik Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı’nda doktora programına halen devam etmektedir.

Muhammet NEGİZ

Uludağ Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü mezunudur. Rusya Federasyonu Eğitim Bakanlığı Dil Bursu ile St. Petersburg Devlet Üniversitesi Filoloji Fakültesi’nde eğitim almıştır. Erzincan Üniversitesi (EBYÜ) işletme yüksek lisansının ardından lisansüstü eğitimine EBYÜ-Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Ortak Doktora Programında devam etmektedir. Erzincan Üniversitesi’ndeki

araştırma görevliliği ve Abay Kazak Dil ve Kültür Merkezi koordinatör yardımcılığı görevleri sonrasında halen Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Yönetim ve Organizasyon Anabilim Dalında araştırma görevlisi olarak akademik çalışmalarına devam etmektedir.

Muharrem BAYRAK

Muharrem Bayrak, Karadeniz Teknik Üniversitesi (KTÜ) Sosyal Bilimler Enstitüsü (SBE) Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı'nda YÖK 100/2000 "Uluslararası Güvenlik ve Terör" Doktora Programı'nda öğrencidir. Yüksek lisans eğitimini "Nordik ve AB güvenlik Yaklaşımlarının Güvenlikleştirme Teorisi Çerçevesinde Analizi" başlıklı teziyle 2019-2022 yılları arasında KTÜ SBE Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde Doç. Dr. Vahit Guntay danışmanlığında tamamlamıştır. Lisans eğitimini 2014-2019 yılları arasında yine aynı üniversitede tamamlamıştır. Bayrak, 2022 yılında KTÜ SBE Uluslararası İlişkiler A.B.D. YÖK 100/2000 Uluslararası Güvenlik ve Terör Doktora programında öğrenciliğine devam etmektedir. Bayrak, KTÜ Stratejik Araştırmalar Merkezi'nde araştırmacı olarak görev üstlenmektedir. Araştırma alanlarını, uluslararası ilişkiler ana başlığı altında uluslararası güvenlik çalışmaları, güvenlik teorileri, terörizm ve siber güvenlik oluşturmaktadır.

Murat ÇEMREK

Sırasıyla ODTÜ Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde lisans, Bilkent Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde yüksek lisans ve doktora ve Budapeşte Koleji: Yüksek İhtisas Çalışmaları Enstitüsü'nde (Macaristan) doktora sonrası çalışmasını tamamladı. Bilkent, Atatürk Alato (Kırgızistan), Selçuk, El Farabi (Kazakistan) Üniversitelerinde ve Polis Akademisi'nde lisanstan doktora çeşitli düzeylerde dersler verdi. Ahmet Yesevi Uluslararası Üniversitesi'nin (Kazakistan) Avrasya Araştırma Enstitüsü'nün Kurucu Müdürlüğünü üstlendi. Selçuk Üniversitesi'nde Bölüm

Başkanlığı, Erol Güngör Türk Diasporası Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürlüğü ve Üniversite Erasmus Programı Koordinatörlüğünü yürütücülüğünü yapmış olan Çemrek, halen Necmettin Erbakan Üniversitesi'nde Bölüm Başkanlığı, Türkçe ve İngilizce olmak üzere birçok ulusal ve uluslararası dergide makale, değerlendirme, kitap bölümü yazar Çemrek, birçok akademik derginin de editörler kurulu, hakem ve bilimsel danışmanlar kurulunda yer almaktadır.

Murat ÜLGÜL

Doç. Dr. Murat Ülgül, Karadeniz Teknik Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünde öğretim üyesidir. 2006 yılında Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünde lisans eğitimini bitirdikten sonra ABD'de Florida State University'de Doğu Avrupa ve Rus Çalışmaları programında (2008-2010) ve University of Delaware'da Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümünde (2010-2012) yüksek lisans yapmıştır. 2015 yılında University of Delaware'da doktorasını tamamlamıştır. Başta International Relations, Middle East Policy ve International Spectator olmak üzere birçok uluslararası ve ulusal dergide yayını ve kitap bölümleri olan Dr. Ülgül, aynı zamanda Uluslararası Güvenliğe Giriş (Nobel Akademik Yayıncılık, 2021) kitabının da editörlerindedir.

Müge YÜCE

2010 yılında İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü lisans programından, 2014 yılında Harp Akademileri Komutanlığı Stratejik Araştırmalar Enstitüsü (SAREN) Uluslararası İlişkiler yüksek lisans programından mezun olmuştur. 2020 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde doktora eğitimini tamamlayan yazar, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde Dr. Öğr. Üyesi olarak görev yapmaktadır. Özel çalışma alanı Çin Dış Politikası olan Yüce, daha önce Turku, Opole ve Tayvan National Chung Hsing Üniversiteleri'nde bulunmuştur.

Nimet KALKAN

Nimet Kalkan, İşletme Bölümü ve Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü lisans programlarında çift anadal yaparak Ufuk Üniversitesinden mezun olmuştur. Eğitimini burslu ve birincilik derecesi ile tamamlayan Kalkan, 2015 yılından bu yana Karadeniz Teknik Üniversitesi, İşletme Bölümü, Yönetim ve Organizasyon Anabilim Dalında araştırma görevlisi olarak görev yapmaktadır. Aynı üniversitede İşletme Bütünleşik Doktora Programını 2023 yılında tamamlayan Kalkan'ın akademik çalışmaları; stratejik yönetim, uluslararası işletmecilik, birleşme ve satınalmalar, ihracat, sürdürülebilirlik ve etik gibi konular üzerine yoğunlaşmaktadır.

Nükhet GÜNTAY

Nükhet Güntay, 2016 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde lisans eğitimini tamamlamıştır. 2020 yılında yine Karadeniz Teknik Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır. 2021 yılında aynı programda, Güvenlik ve Terör alanında 100/2000 YÖK Projesi destekli burslu doktora eğitimine başlamıştır ve bu programda çalışmalarını sürdürmektedir. Lisans eğitimi sırasında Mevlâna değişim programı kapsamında Kazakistan'da, yüksek lisans ve doktora eğitimi sırasında Erasmus değişim programı kapsamında Portekiz'de bulunmuştur.

Rukiye PATAN

Rukiye Aleyna Patan 1998 yılında İstanbul'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini İstanbul'da tamamladı. 2016 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde Uluslararası İlişkiler Bölümü lisans programına başlayıp 2020 yılında mezun oldu. Aynı yıl içerisinde Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde Yüksek Lisans programına başlayan Rukiye Aleyna Patan, Potsdam

Üniversitesi'nde değişim programını tamamladıktan sonra 2023 yılında Münih Teknik Üniversitesi'nde ikinci Yüksek Lisans eğitimine başlamıştır.

Vahit GÜNTAY

2008 yılında Gazi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde lisans eğitimini tamamlamıştır. 2012 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimini, 2016 yılında yine aynı programda doktora eğitimini tamamlamıştır. 2009-2016 yılları arasında Karadeniz Teknik Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde Araştırma Görevlisi olarak görev yapan GÜntay, 2017 yılından bu yana aynı bölümde Doç. Dr. olarak görevine devam etmektedir. Doktora çalışması öncesi ve sonrasında yurtiçi ve dışında siber güvenlik ile ilgili birçok araştırma ve projeye katkı sağlayan GÜntay; lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde Siber Politikalar, Siber İstihbarat ve Dış Politika, Dijital Diploması, Devletler ve Yapay Zekâ gibi dersler vermektedir.

KARADENİZ

2022 GELİŞMELERİ IŞIĞINDA
BÖLGESEL DEĞERLENDİRMELER

KTÜ-SAM Kitapları 3

www.ktu.edu.tr/sam

ISBN: 978-605-2271-60-5

© 2023 Karadeniz Teknik Üniversitesi Yayınları

1. Baskı: Aralık 2023, Trabzon